

KOMPARACIJA PORODNE MASE JAGNJADI SJENIČKE PRAMENKE SA RAZLIČITIH LOKALITETA RAŠKE OBLASTI

Boban Jašović¹, Radojica Đoković², Bisa Radović¹, Jovan Stojković¹, Božidar Milošević¹, Miloš Petrović²

Izvod: Osnovni cilj ovog istraživanja je da se ispituju uticaji ekstenzivnog načina gajenja i njihovih interakcija na rezultate odgajivanja jagnjadi rase sjenička pramenka, tačnije uticaj vrednosti mase tela jagnjadi gajenih na četiri različita lokaliteta: Novi Pazar, Raška, Tutin, Sjenica. Vršena su ispitivanja jagnjadi od januara 2018. do aprila 2020. godine. Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2018 godinu iznosi 2,98 kg, za 2019 godinu iznosi 3,03 kg, Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2020 godinu iznosi 3,32 kg. Najveća prosečna porodna masa jagnjadi izmerena je u sjenici i iznosila je 3,55 kg, a najmanja u Tutinu sa 2,59 kg. U Novom Pazaru 3,36 kg, a u Raški 3,41 kg. Razlika u porodnoj masi između jagnjadi može se tumačiti uslovima gajenja, selekciji ovaca i ishrani.

Ključne reči: sjenička pramenka, porodna masa, jagnje, lokalitet

Uvod

Ovčarstvo predstavlja veoma važnu granu naše privrede, s obzirom na povoljne terenske i klimatske uslove, naročito zbog toga, što mnogobrojni naši planinski tereni mogu biti jedino pravilno iskorišćeni gajenjem ovaca. Za postizanje dobrih rezultata u ovčarstvu najvažniju ulogu ima telesna masa. Zbog toga je važno da se ispita uticaj različitih faktora na varijacije ekonomski važnih osobina kako bi se pronašli efikasni modeli za unapređenje proizvodnje i povećanje mase tela jagnjadi. Proizvodne osobine ovaca formiraju se već u prenatalnom periodu. Normalni embrionalni i fetalni razvoj novostvorenog organizma, daje mogućnost da će imati veću porodnu masu, a samim tim će biti vitalnije, ostvarivaće veći dnevni prirast, a na kraju će postići veću masu tela. Kod jagnjadi masa tela pri rođenju zavisi od mnogo faktora: rasne pripadnosti, uzrasta i mase tela majki, ishrane ovaca za vreme bremenitosti, pola jagnjadi, tipa rođenja i dr. Poznato je da mesnate rase i rase za meso i vunu u proseku daju krupniju jagnjad u odnosu na rase za vunu i rase trojnog pravca proizvodnje. Kod bremenitih ovaca ishrana treba da bude adekvatna, naročito u zadnjoj trećini bremenitosti, kada je najintenzivniji razvoj ploda. Ovce koje su hranjene ispod nivoa potrebe u hranljivim materijama, davale su jagnjad manje porodne mase, u odnosu na ovce koje su konzumirale veću i adekvatnu količinu hranljivih materija.

¹Univerzitet u Prištini sa sedištem u K. Mitrovici, Poljoprivredni fakultet u Lešku, Kopaonička bb, Lešak, Srbija (boban.jasovic@pr.ac.rs);

²Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski fakultet u Čačku, Cara Dušana 34, Čačak, Srbija.

Materijal i metode rada

Osnovni cilj ovog istraživanja je da se ispituju uticaji ekstenzivnog načina gajenja i njihovih interakcija na rezultate odgajivanja jagnjadi rase sjenička pramenka na četiri različita lokaliteta: Novi Pazar, Raška, Tutin, Sjenica.

Time bi se na zasnovanom principu razjasnili efekti na proizvodne parametre telesnih masa jagnjadi posebno ako je poznato da proizvodnost ovaca varira u zavisnosti od faktora sredine, kao što je lokalitet i godina.

Dobijeni rezultati su sasvim sigurno potvrdili da se gajenjem sjeničke pramenke na tradicionalan način i uz ekstenzivnu ishranu, mogu postići zadovoljavajući proizvodni rezultati i na taj način sačuvati autohtonost kao i uključiti i razvijati kroz organski vid proizvodnje.

Istraživanja su obavljena na četiri različita lokaliteta, Sjenica, Tutin, Novi Pazar i Raška, odnosno na području koja predstavljaju prirodna i izvorna staništa sjeničke pramenke. Vršena su ispitivanja jagnjadi od januara 2018. do aprila 2020. godine. Ispitivanja porodne mase jagnjadi, rađena su u saradnji sa veterinarskom stanicom „ZOO OKVIR MAT DOO Novi Pazar“. Korišćeni su rezultati za 2018, 2019, i 2020. godinu. Analiza dobijenih rezultata istraživanja u našem eksperimentu je izvršena na osnovu izračunatih srednjih vrednosti, standardnih devijacija kao i koeficijenata varijacije.

Rezultati istraživanja i diskusija

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2018. godinu iznosi 2,98 kg, standardna devijacija 0,39 i koeficijent varijacije 0,13. Minimalna težina kod jagnjadi je bila 2,1 kg, a maksimalna težina je bila 4,0 kg.

Rezultati porodne mase jagnjadi za 2018 godinu sjeničke pramenke u Raškoj oblasti po opštinama i ukupno, prikazani su u tabeli 1.

Tabela 1. Porodna masa jagnjadi 2018 god.(kg)
Table 1. Birth weight of lambs 2018 (kg)

	Sjenica	Tutin	Novi Pazar	Ukupno/Total
<u>X</u>	2,73	3,33	2,9	2,98
<u>Sd</u>	0,58	0,50	0,1	0,39
<u>Cv</u>	0,22	0,15	0,03	0,13

Iz tabele 1 se uočava da je porodna masa jagnjadi u Tutinu bila najveća i iznosila je u proseku 3,33 kg. Ovo se objašnjava činjenicom da su uslovi gajenja, smeštaj i ishrana ovaca u Tutinu bili najbolji.

Porodna masa muških jagnjadi koji su rođeni kao dvojke iznosi 2,43 kg, a kod ženskih jagnjadi u proseku iznosi 2,68 kg. Ovi podaci su prikazani u tabeli 2.

Prosečna porodna masa ženskih jagnjadi kao jedinke iznosi 3,19 kg dok je kod muških jagnjadi 3,32 kg. Ova razlika u porodnoj masi između ženske i muške jagnjadi proizilazi iz činjenice što je u ukupnom broju jagnjadi ženskog pola bilo više blizanaca.

Nastala razlika u masi muške i ženske jagnjadi rođenih kao dvojke je posledica toga što je bilo više muških blizanaca sa manjom prosečnim masom.

Tabela 2. Porodna masa blizanaca muških, ženskih i ukupno
Table 2. Birth weight (kg) of male, female and total twins

	<i>Blizanci muški/ Twins male</i>	<i>Blizanci ženski/ Twins female</i>	<i>Ukupno 2018/ Total 2018</i>
<u>X</u>	2,43	2,68	2,55
<u>Sd</u>	0,32	0,19	0,25
<u>Cv</u>	0,13	0,07	0,1

U 2018 praćena je porodna masa jagnjadi kod 76 ovaca, od toga je 12 muških blizanaca i 10 ženskih blizanaca.

Prema podacima iz literature, ostali sojevi pramenke u proseku imaju porodnu masu jagnjadi, kao što je pirotska 2,61 kg za mušku i 2,50 kg za žensku jagnjad (Antić, 1966). Prema navodima Simijonovića i Jašovića (1989) porodna masa jagnjadi kosovske pramenke je 3,28 kg, a bele metohijske ovce je 3,30 kg.

Upoređujući prosečnu porodnu masu ostalih pramenki sa Sjeničkom pramenkom može se izvući konstatacija da sjenička ovca prilikom porođaja daje dosta krupnu jagnjad. Rezultati se kreću u granicama rezultata autora koji su merili porodnu masu jagnjadi ostalih sojeva pramenki (Mekić i sar., 2008; Petrović i sar., 2009; Petrović i sar., 2011).

Prosečna i ukupna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2019 godinu po opštinama u Raškoj oblasti prikazane su u tabeli 3.

Tabela 3. Porodna masa jagnjadi 2019 god.(kg)
Table 3. Birth weight of lambs 2019 years (kg)

	Sjenica	Tutin	Novi Pazar	Raška	Ukupno/Total
<u>X</u>	3,04	3,00	3,06	3,02	3,03
<u>Sd</u>	0,78	0,58	0,70	0,72	0,69
<u>Cv</u>	0,26	0,19	0,23	0,24	0,23

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2019 godinu iznosi 3,03 kg. Iz tabele 3. se primećuje da je bila skoro izjednačena porodna masa jagnjadi u Raškoj oblasti. Ovo se može protumačiti na taj način da su uslovi gajenja i ishrana uglavnom bili slični u sve četiri opštine.

Od ukupno 148 ovaca bilo je 18 muških blizanaca i 54 ženskih blizanaca što ukupno iznosi 72. Prosečna porodna masa muških i ženskih blizanaca prikazana je u tabeli 4.

Tabela 4. Porodna masa (kg) blizanaca muških, ženskih i ukupno
Table 4. Birth weight (kg) of male, female and total twins

	Blizanci muški/ <i>Twins male</i>	Blizanci ženski/ <i>Twins female</i>	Ukupno/ <i>Total</i>
<u>X</u>	2,26	2,26	2,26
<u>Sd</u>	0,31	0,25	0,28
<u>Cv</u>	0,13	0,1	0,11

Porodna masa i muških i ženskih blizanaca iznosi 2,26 kg. Ista porodna masa ženskih i muških blizanaca je ista iz razloga što je muških blizanaca bilo 18, a ženskih 54 sa većom porodnom masom.

Prosečna masa muških jagnjadi rođenih kao jedinke je 3,53 kg a ženskih jagnjadi 3,36 kg. Najmanja porodna masa jagnjadi rođenih kao blizanci je 1,7 kg a kod jagnjadi kao jedinke najveća masa je 5,0 kg.

U 2020. svi podaci datiraju iz januara meseca. U četiri opštine Raške oblasti podaci su uzeti posmatrajući 171 ovcu.

Prosečna porodna masa jagnjadi po opštinama i ukupno za 2020 godinu prikazana je u tabeli 5.

Tabela 5. Porodna masa jagnjadi 2020 god.(kg)
Table 5. Birth weight of lambs 2020 (kg)

	Sjenica	Tutin	Novi Pazar	Raška	Ukupno/ <i>Total</i>
<u>X</u>	3,55	2,59	3,36	3,41	3,32
<u>Sd</u>	0,28	0,57	0,53	0,18	0,39
<u>Cv</u>	0,08	0,22	0,16	0,05	0,12

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2020 godinu iznosi 3,32 kg. Kao što se vidi iz tabele 5 najveća porodna masa jagnjadi izmerena je u Sjenici i iznosila je 3,55 kg, a najmanja u Tutinu sa 2,59 kg. U Novom Pazaru 3,36 kg, a u Raški 3,41 kg. Razlika u porodnoj masi između jagnjadi može se tumačiti u uslovima gajenja, selekciji ovaca i ishrani.

Prosečna porodna masa muških jedinki je 3,44 kg, a ženskih jedinki 3,42 kg. Minimalna masa je 2,1 kg kod blizanaca dok je maksimalna izmerena vrednost za januar 2020 4,2 kg kod jedinki. U januaru mesecu 2020. ojagnjilo se 48 blizanaca. Prosečna porodna masa muških i ženskih blizanaca za 2020 godinu prikazana je u tabeli 6 i iznosila je 2,33 kg.

Tabela 6. Porodna masa (kg) blizanaca muških, ženskih i ukupno
Table 6. Birth weight (kg) of male, female and total twins

	Blizanci muški	Blizanci ženski	Ukupno/ <i>Total</i>
<u>X</u>	2,36	2,30	2,33
<u>Sd</u>	0,26	0,20	0,23
<u>Cv</u>	0,12	0,09	0,1

Porodna masa muških blizanaca za 2020 godinu iznosila je 2,36 kg, i bila je veća nego kod ženskih blizanaca koja iznosi 2,30 kg.

Mala razlika u porodnoj masi kod muških i ženskih blizanaca je nastala usled većeg broja ženskih blizanaca.

Trajić (1978), je ustanovio da je porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke 3,65 kg, stim što su muška jagnjad pri rođenju imala masu od 3,82 kg, a ženska 3,47 kg. Dobijeni rezultati kreću se u granicama rezultata autora koji su merili porodnu masu jagnjadi (Mekić i sar., 2008; Petrović i sar., 2009; 2011).

Iz navedenih tabela uočava se da se porodna masa jagnjadi svake godine povećavala što se može objasniti velikim genetskim potencijalom sjeničke pramenke, sve boljim uslovima gajenja i ishrane ovaca.

Zaključak

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2018 godinu iznosi 2,98 kg. Prosečna porodna masa ženskih jagnjadi kao jedinke iznosi 3,19 kg dok je kod muških jagnjadi 3,32 kg. Porodna masa muških jagnjadi koji su rođeni kao dvojke iznosi 2,43 kg a kod ženskih jagnjadi u proseku iznosi 2,68 kg.

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2019 godinu iznosi 3,03 kg. Porodna masa i muških i ženskih blizanaca iznosi 2,26 kg. Prosečna masa muških jagnjadi rođenih kao jedinke je 3,53 kg, a ženskih jagnjadi 3,36 kg.

Prosečna porodna masa jagnjadi sjeničke pramenke za 2020 godinu iznosi 3,32 kg. Prosečna porodna masa muških jedinke je 3,44 kg a ženskih 3,42 kg. Porodna masa muških blizanaca za 2020 godinu iznosila je 2,36 kg, a ženskih 2,30 kg.

Literatura

- Антић, А.(1966): Корелација између неких производних својстава метохијске белоглаве овце – бардоке. Сточарство, 3-4, Загреб.
- Мekić, С., Trifunović, G., Perišić, P., Vujić, R., Petrović, M.P. (2008): Uticaj farme, pola i tipa rođenja na telesnu masu jagnjadi za vreme dojnog perioda. *Biotechnology of animal husbandry*, 24 (spec issue), 137-142
- Petrović P.M, Sretenović Lj, Ružić Muslić D, Mekić C, Maksimović N. (2009): The effect of the level of application of selection and breeding criteria as a factor of sustainable sheep production on productive traits of sheep in extensive rearing system. *Biotechnology in Animal Husbandry*, vol 25.1-2, 111-119.
- Petrović, M. P., Ružić-Muslić, D., Caro Petrović, V., Maksimović, N. (2011): Influence of environmental factors on birth weight variability of indigenous Serbian breeds of sheep. *African Journal of Biotechnology*, 10(22), 4673-4676.
- Симијоновић, В., Јашовић, М.(1989): Прилог испитивања тежинског развоја јагњаци бардоке – беле метохијске овце и баљуше – црноглаве метохијске овце. Сточарство, 11 – 12, Загреб.

Трајић, Д.(1978): Укрштање више раса оваца и хетерозис ефекат на тежину при јагњењу, одлучивању, укупном и дневном прирасту. Сточарство, 3 – 4, Загреб.

COMPARISON OF BIRTH WEIGHT SJENICKA PRAMENKA LAMBS FROM DIFFERENT LOCALITIES OF RAŠKA REGION

Boban Jašović¹, Radojica Đoković², Bisa Radović¹, Jovan Stojković¹, Božidar Milošević¹, Miloš Petrović²

Abstract

The main goal of this research is to examine the influences of extensive breeding methods and their interactions on the result of rearing lambs of Sjenica pramenka breed, more precisely the influence of body weight values of lambs reared in four different locations: Novi Pazar, Raska, Tutin, Sjenica. Lambs were tested from January 2018 to April 2020. The average birth weight of Sjenica pramenka lambs for 2018 is 2.98 kg, for 2019 it is 3.03 kg, The average birth weight of Sjenica pramenka lambs for 2020 is 3.32 kg. The highest average birth weight of lambs was measured in Sjenica and amounted to 3.55 kg, and the lowest in Tutin with 2.59 kg. In Novi Pazar 3.36 kg, and in Raska 3.41 kg. The difference in birth weight between lambs can be explained by breeding conditions, sheep selection and nutrition.

Key words: sjenica pramenka, birth weight, lamb, locality

¹University of Priština, Faculty of Agriculture Lešak, Kopaonička bb, Lešak, Serbia (boban.jasovic@pr.ac.rs);

²University of Kragujevac, Faculty of Agronomy in Čačak, Cara Dušana 34, Čačak, Serbia